

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

מראי מקומות- עירובין לה.

(א) **חסורי מיחסרה והכי קתני, נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח, הרי זה עירוב, וכו' -** הק' המהר"ם, למה הי' צריך לחלק בין אבד לנמצא, ולהגיה נמצא המפתח, הא לא הי' ק' להגמ' אלא דאי ביו"ט איירי, מה לי עיר ומה לי שדה, והול"ל חסורי מחסרה וה"ק, בד"א ביו"ט, אבל בשבת אין עירובו ערוב, וע"ז פליג ר"א וס"ל דבעיר ערובו ערוב, הואיל ואי אשתכח יכול להביאו. ות"י דא"כ הוי ת"ק מחמיר טפי מר"א, דנח' רק בשבת, ור"א מקיל בעיר, ות"ק מחמיר בכל אופן, והרי משמע ממתני' דר"א מחמיר טפי. ולכן ביאר הגמ' דמתני' איירי בדלא נמצא, דאז רבנן מקילי הואיל ויכול לפחות, עכ"פ ביו"ט, ור"א פליג וס"ל דאסור לפחות אף ביו"ט. וגם פליגי בנמצא, דאז ר"א מקיל בעיר, ורבנן מחמירים וס"ל שאין חילוק בשבת בין נמצא בעיר ובין נמצא בשדה.

(ב) **הקיש על גבי שידה תיבה ומגדל, טמאין, ר' נחמי' ור"ש מטהרין... מר סבר כלי הוא ומר סבר אהל הוא -** הק' הריטב"א, ה"ד, אי כשאין מחזיק מ' סאה, מ"ט דמ"ד אהל הוא, ואי בשמחזיק מ' סאה, מ"ט דמ"ד כלי הוא. ות"י דלעולם מיירי במחזיק מ' סאה, ואפ"ה איכא פלוגתא. ולפי מה דס"ד השתא, בחנם נקט הקיש, דבמגע נמי משכחת פלוגתייהו, אלא כיון דמיירי בזב נקט הסיטו, דרק בזב שייך טומאה זו. אולם כ' הריטב"א דהנכון הוא דלעולם מיירי כשמחזיקים מ' סאה, ואינהו גופייהו ודאי אינם מקבלים טומאה, לא טומאת מגע ולא טומאת היסט. והכא הנדון הוא לענין לטמא כלים שנמצאים בתוכם, לטמאם ע"י הסיטו של אלו, מר סבר כלי הם, ומר סבר אהל הם. וכן פ' **התוס'** **הרא"ש**, וביאר דכל דבר הוא כבד, אף אם הסיטו לא חשיב היסט, ולכן הכלים שבתוכו טהורים, דחשיב אהל, דהיינו דבר כבד, אבל דבר שהוא קל, שפיר חשיב היסט, ולכן על הצד דכלי הוא, הרי טמאים כלים שבתוכו מטעם היסט.

(ג) **והכא ברעדה מחמת כוחו -** בחילוק בין רעדה ובין רעדה מחמת כוחו, כ' **רש"י** דרעדה היינו שטפח ברגליו בקרקע, ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי, אע"פ שניתק מן הארץ טהור, לפי שכוחו הוא. ורעדה מחמת כוחו הוא שהקיש עליהם ממש, ולא נתקן ולא הוסטו, רק רעדו. אולם ע' **בר"ש בזבבים** (ד', ג') דפ' להיפוך, דרעדה היינו שנתנענע ולא ניתק ממושבו כלל, ורעדה מחמת כחו, היינו שטפח ברגליו בארץ, ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי.

(ד) **במנעול וקטיר במיתנא עסקינן, ובעי סכינא למפסקי' -** פרש"י, דהכא מקלקל הוא, ואע"ג דקרקע הוא ואמר' דאסור לחתוך אפי' בידיים, מ"מ אי"ז אלא גזרה דרבנן, וכאן מיירי בבין השמשות, ולא גזור בה רבנן בבהשמ"ש. והק' **תוס'**, הא אפי' אם ס"ל לר"א כר' נחמי', מ"מ אינו אלא איסור דרבנן לטלטל הסכין, וא"כ למה אסור בין השמשות לשי' רבי. ולכן פ' דהכא אינו קרקע אלא כלי, ולכן מותר לחותכו ביד, ורק בכלי אסור לר' נחמי', ולא ס"ל כרבי, אלא אף בבין השמשות אסור. וליישב שי' רש"י, כ' **השפת אמת** דס"ל לרש"י דשבות דפסיקת החבל חשיב בעידנא דנטילת העירוב, ולכן התירו רבי בין השמשות, משא"כ שבות דהבאת הסכין, לא חשיב בעידנא, ולא התירו רבי בין השמשות.

(ה) **אפי' טלית אפי' תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישו -** פרש"י, ועיקר תשמישו של סכין אינו לחתוך חבלים, אלא לחתוך לחם ובשר. אולם ע' **בריטב"א** ועוד ראשונים שמביאים דעת ר' **הננאל** דס"ל דאפי' לר' נחמי' לא אמרי' שאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו אלא כשבא לשנותו למלאכה אחרת לגמרי, אבל חתיכת מותנא כדרך תשמישו חשיב. והכא מיירי כשאבד הסכין ואין לו אלא מרא וקרדום, ולרבנן שרי למפסק בהו מותנא, ולר' נחמי' אסור משום שאין זה דרך תשמישם.

(ו) **נתגלגל חוץ לתחום, וכו' -** כ' **תוס'** דאפי' אם תחומין דרבנן, ואפי' לשי' רבי דמתיר שבות בבין השמשות, מ"מ כאן לא מהני, דכיון דאם הי' קונה שביתה במקום שהערוב הוא עכשיו, הי' עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות, לכן תקנו רבנן שלא יהי' ערוב אלא כשהוא בתוך התחום. וכ' **הריטב"א** דכל שאין הערוב בתוך תחומו, ואינו יכול ללכת להערוב בהיתר גמור, אינו קונה לו ערוב. ודבריו סתומים, וע' בהגהות המהדיר שם שהביא מהבית מאיר

מראי מקומות מפעל עמוד וחזרה

דביאר דכוונת הריטב"א הוא, דרק היכא שיש איסור שבות צדדי שהוא מונע אותו מלקנות הערוב, כגון המניח ערובו בכרמלית וכדו', בזה אמרי' דלא גזרי' על שבות בין השמשות. אבל כשהאיסור תחומין גופי' מונע קניית הערוב, בזה לא אמרי' שיקנה, כיון שלא יכול ליטלו ביה"ש בהיתר גמור מאיסור תחומין.

(ז) **ל"ש אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות, אבל לתוך ד' אמות, וכו' - ע' בשפת אמת** שהעיר דלכאו' משמע מלשון הגמ' דדוקא בדיעבד כשר אם נתגלגל חוץ לתחום תוך ד' אמות, ותמה ע"ז, למה אינו יכול להניח הערוב שם לכתחלה. וע' **במ"ב** (ת"ט, כ') מש"כ לענין אם מגלגל העירוב במזיד לתוך הד' אמות חוץ לתחום, דג"כ מהני, אולם ע"ש באריכות בסעי' י"א בשו"ע שם לענין אם מותר לכתחלה להניח הערוב תוך הד' אמות חוץ לתחום.

(ח) **דבעי מרא וחצינא - הק' הרשב"א**, ה"נ שבות בעלמא הוא, דמשאצל"ג הוא, וא"כ מה תי' הגמ'. ותי' דמסתברא דהכא בארעא דילי', דמתקן (ואע"פ שאינו עושה עכשיו בשביל זה, אבל פס"ר הוא). וע' **בתוס' ר' פרץ**, שהביא מש"כ **רש"י** דמלאכה הוא ולא שבות, והק' כנ"ל, דמשאצל"ג הוא, ולכן כ' דשבות כזה קרוב הוא לבוא לידי איסור תורה, היכא שצריך להתיקון, ולכן בשבות כזה לא התיר רבי.